

Προστασία της φύσης, επιβίωση και ορθόδοξο ήθος

/ [Πεμπουσία](#)

Διαφεύγει στη σύγχρονη εποχή από πολλούς πως ο Θεός ευλόγησε τα υλικά αγαθά της γης και τα προσέφερε στον άνθρωπο «εις βρώσιν». Η προσπάθεια για αιώνια επιβίωση και σωτηρία τη φύσης ταυτίζεται απόλυτα με το ορθόδοξο ήθος

Κατά τον Χρ. Γιανναρά «Η κοινωνία του ανθρώπου με τον Θεό, πριν από την πτώση, ήταν μια πραγματική σχέση ζωής με κάθε πράξη βρώσης και πόσης, με την καθολική σωματική μετοχή στην προσφερόμενη ευλογία, όχι με τρόπους αποσπασματικούς, διανοητικούς, ηθικούς ή θρησκευτικούς». ¹⁷⁴[1] Η επίτευξη αυτής της σχέσης που δεν κρύβει ίχνος ανταγωνισμού «δε μπορεί να πραγματοποιηθεί με κανένα άλλο τρόπο παρά μόνο μέσα από τη λειτουργική πράξη, γιατί μόνο μέσα από μια τέτοια πράξη η ίδια η φύση παίρνει μέρος σ' αυτό το γεγονός της θετικής σχέσεως. Ο άνθρωπος πρέπει να γίνει ένα λειτουργικό ¹⁷⁵ [2] ον μέσα σ' αυτή τη θετική σχέση, αν θέλει να ξεπεράσει την οικολογική κρίση».

Η προσπάθεια αυτή για αιώνια επιβίωση και σωτηρία τη φύσης ταυτίζεται απόλυτα

με το ορθόδοξο ήθος, όπως έχει ήδη αναλυθεί, και δεν αποτελεί καινούργια διαπίστωση. Ας λάβουμε δε υπόψη μας πως η εντολή για διαφύλαξη της φύσης δόθηκε τη στιγμή της δημιουργίας, σε αντίθεση με την εξέλιξη που παρουσίασε κίνημα της οικολογίας. Ένας οικολόγος πιθανότατα θα ισχυρισθεί πως και αυτός μάχεται για την επιβίωση και τη σωτηρία της φύσης. Η διαφορά είναι όμως εμφανής και ουσιώδης από τη στιγμή που θα γίνει αντιληπτό πως ο οικολόγος δεν συμπεριφέρεται ως ιερέας της Δημιουργίας, αλλά ως διαχειριστής που αποσκοπεί απλώς στο όφελος, προσωπικό ή κοινωνικό και οικονομικά εκφραζόμενο. Ή και σε άλλη περίπτωση θεωρώντας την ίδια τη φύση ως αγία και θεοποιώντας την αρκετές φορές. Ωστόσο, θα τεθεί ένα επιπλέον ερώτημα, το οποίο ανάγεται στα «διαχειριστικά» καθήκοντα-κανονιστικές αρχές: ποια είναι η οικολογική διάσταση στην έννοια του ανθρώπου ως ιερέα της δημιουργίας;

Για να αρχίσει γίνει η διάσταση αυτή κατανοητή, κρίνουμε απαραίτητα να λάβουμε υπ' όψη τον ορισμό του καθηγητή Κ. Ζορμπά για την ιεροσύνη, σύμφωνα με τον οποίο: «Ιεροσύνη σημαίνει ότι ο άνθρωπος μεταχειρίζεται την κτίση ως κάτι που προορίζεται για τον Θεό, όχι μόνο για να επιζήσει, όπως τονίζεται από διάφορες οικολογικές οργανώσεις, αλλά για να ολοκληρωθεί στα χέρια του ανθρώπου»¹⁷⁶ [3]

Ο πολιτισμός μας έχει ανάγκη να ανανεώσει την αντίληψη ότι η υπεροχή του ανθρώπου έναντι της φύσης δεν είναι απόρροια της λογικής που έχει, αλλά της δυνατότητάς του να κοινωνεί. Στη δυνατότητά του δηλαδή να δημιουργεί σχέσεις, ώστε τα επιμέρους όντα να ελευθερώνονται από τον εγωκεντρισμό τους και να αναφέρονται σε κάτι πέραν από τον εαυτό τους, στον Θεόν. Η έννοια της «ιεροσύνης» πρέπει να ελευθερωθεί από το όποιο αρνητικό περιεχόμενό της και να ταυτισθεί με την έννοια της «προσφοράς», του ανοίγματος δηλαδή των ανθρώπων σε μια υπερβατική σχέση με τον άλλον. Στο σημείο αυτό η οικολογική διάσταση της Ιεροσύνης γίνεται σαφής, καθώς σύμφωνα με τον Ι. Ζηζιούλα όλα τα ανωτέρω «προϋποθέτουν την ύπαρξη μιας αλληλοεξάρτησης ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση καθώς και το ότι ο άνθρωπος δεν ολοκληρώνεται παρά μόνο όταν γίνει η ανακεφαλαίωση της φύσης. Έτσι άνθρωπος¹⁷⁷ [4] και φύση δεν είναι σε αντίθεση, σε ανταγωνισμό, αλλά σε θετική σχέση».

Στο πλαίσιο της σχέσης αυτής, κάθε άσκοπη βλάβη που προκαλείται ηθελημένα από τον άνθρωπο στα κτίσματα, είναι αντίθετη προς τον νόμο της χάριτος. Ενώ όλα είναι στη διάθεσή μας όταν έχουμε ανάγκη, τίποτα δεν υπάρχει για να το διαχειριστούμε κατά την αυθαίρετη προθετικότητα μας. Παρατηρούμε εδώ μία παραλλαγή της αρχής που διέτύπωσε ο άγιος Εφραίμ, «ότι η ανάγκη που έχουμε από όλα πρέπει να μας συνδέσει με αγάπη για όλα»¹⁷⁸ [5]. Συναντάμε, επίσης, τη διδαχή: «Εκείνος που αγαπά τον Θεόν, αγαπά όχι μόνο τους αδελφούς του ανθρώπους, αλλά και όλην την πλάσι: τα δένδρα, τα χόρτα, τα άνθη. Όλα με την

ιδίαν αγάπη»¹⁷⁹ [6]

Το οικουμενικό Πατριαρχείο απευθύνει στον άνθρωπο την πρόσκληση να γεύεται καθημερινά τα αγαθά του Θεού με δοξολογία και ικανοποίηση, αλλά και «εν φόβω και τρόμω». Τονίζει, παράλληλα, απέναντι στη συνεχή διαμαρτυρία των οικολογικών οργανώσεων για το μέλλον των οικοσυστημάτων, ότι το έργο του ανθρώπου είναι ο σεβασμός στις ισορροπίες που έχουν τεθεί στη φύση από τον ίδιο τον Δημιουργό¹⁸⁰.

Ως συνέπεια της εν λόγω κανονιστικής πρότασης η έρευνα και η αναζήτηση αυτού ακριβώς του τρόπου υπάρξεως θα συμβάλλει στην αντιμετώπιση της κρίσης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Γιανναράς, 1989, σ. 116.

[2] Ζηζιούλας, 1998, σ. 45-46.

[3] Ζορμπάς, 1998, σ. 38.

[4] Ζηζιούλας, 1998, σ. 45-46.

[5] Θεόκριτοφ, 2003, σ. 79.

[6] Θεόκριτοφ, 2003, σ. 69.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «Αρχή της Αειφορίας και Ορθόδοξο ήθος: Μία νέα προοπτική στην οικολογική ηθική», του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡ. ΤΣΟΥΡΑΠΑ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Χρήστο Τερέζη και αξιολογητές τους Νικόλαο Κόιο και Βασίλειο Φανάρα.